

בצל התביעה: משטרת ישראל (לשכה 06) בפרשת משפט אייכמן

אין עוררין על חשיבותה של לשכה 06 בפרשת משפטו של אדולף אייכמן, שהיה אירוע מרכזי ורב־משמעות בתולדות החברה הישראלית ויחסה לשואה. אך עבודתה של יחידה מיוחדת זו של משטרת ישראל נחשבת הקדמה לעבודת צוות התביעה בראשות היועץ המשפטי גדעון האוזנר, ובכך נהייתה פרק משני ואף סמוי בתולדות פרשה מסעירה זו. מאמר זה מתמקד לראשונה בסיפור של חוקרי לשכה 06 ושוטריה ובא לדון במקומם מאחורי הקלעים – בזמן המשפט וממרחק הזמן. לטענתי, הצבתה של לשכה 06 במקום משני ואף שולי לא הייתה בכדי, ואף לא מן הנמנע שהייתה בכוונת מכוון. הסיבות לכך קשורות לליבת עבודתה, שרובה ככולה הייתה מסמכים, לאיפול המוחלט שהוטל על החקירה, לתפקיד המשטרה כמו שראו אותו אנשי לשכה 06, לנפשות הפועלות, שלהבדיל מן התביעה לא הצליחו ליצור מורשת ולא פרסמו את פועלם, וכן למיעוט המקורות הראשוניים העומדים לרשות מחקר היסטורי בנושא, שכמה מהם נחשפים במאמר זה לראשונה.

מבוא

במשך שעות על שעות מוסיפה התביעה להגיש מיסמכים.
"מה נשמע למעלה?" שואל אותי חבר עתונאי.
"מיסמכים!"

"ניגש לשתות משהו", אומר האיש.

אבל המיסמכים מוסיפים להצטבר. עד עתה הוגשו קרוב לשש מאות מיסמכים. מה עושים המיסמכים האלה בלילה, בארגזים, בארונות, בין ארבעת הכתלים? המיסמכים אינם שותקים. ברגע שאתה מאזין לקולם אתה שומע את צעקתם הצרודה. [...] המשפט הזה הוא משפט של מיסמכים. יש למיסמכים האלה

* ד"ר שרון גבע מרצה בחוג להיסטוריה בסמינר הקיבוצים ועמיתת הוראה בתוכנית ללימודי נשים ומגדר באוניברסיטת תל אביב. מחברת הספרים אל האחות הלא ידועה: גיבורות השואה בחברה הישראלית (2010), האשה מה אומרת? נשים בישראל בשנות המדינה הראשונות (2020). מפרסומיה האחרונים: "ועכשיו את נשואה ויש לך שני ילדים": נשים עדות במשפט אייכמן" *יד ושם קובץ מחקרים* מז 2 (2019); "מתערות, חוקרות ומנציחות: רחל אורבך ומרים נוביץ במבט משווה" *ילקוט מורשת* 99, 40 (2018); *Case Closed: Women in the Israel*; *Police, 1948—1958*, 24(1) *ISRAEL STUDIES* 100 (2019).

כוח מוזר ובלתי-מובן. כל אחד מהם מדבר עמו עשרת אלפים אנשים. מי יכול לזכור את כל המיסמכים האלה?¹

את הדברים האלה כתב המשורר ואיש הרוח חיים גורי בשכתו באולם בית העם כעיתונאי למרחב, והם פורסמו בתום חודש ימים לפתיחת משפטו של אדולף אייכמן, שנפתח בירושלים ב-11 באפריל 1961. ברשימותיו מול תא הזכויות שישב בו הנאשם, אשר כונסו לספר קאנוני הנושא שם זה, זיקק גורי את רשמיו משיבות המשפט, ששיאן היה עדויות הניצולים שצרכו את נפשו. בה בעת הוא חזר והזכיר את המסמכים הרבים שהנכיחו את פרשת השואה בבית המשפט. בכך דמו הניצולים לששת המיליונים, כלשון נאום הפתיחה של התובע היועץ המשפטי לממשלה גרעון האוזנר, שלא יכלו לקום על רגליהם, ולפיכך הייתה להם התביעה לפה. "אתה רואה איך הופכים הניירות לערים בוערות, לאנשים מוטלים פרושי-זרוע, לרכבות הדוהרות מזרחה, לילדים העולים לשמים", כתב גורי בזמן הדיונים והעריך כי עתידים להצטבר על שולחן התביעה כ-3,000 מסמכים.² בסופו של דבר היו אלפי מסמכים אלה חלק קטן מכלל המסמכים שנאספו וקובצו, אומתו ותורגמו, מוינו וקוטלגו בידי קציני לשכה 06 ושוטריה, היחידה המיוחדת של משטרת ישראל לחקירת אייכמן. מקומה של יחידה זו באירוע מכונן זה בתולדות החברה הישראלית והשואה,³ הוא עניינו של המאמר. מבחינה כרונולוגית, חלקה של המשטרה בפרשת משפט אייכמן מצוי בין ההודעה הדרמטית על לכידת פושע נאצי ומעצרו בישראל שמסר ראש הממשלה דוד בן-גוריון ב-23 במאי 1960 ובין פתיחת המשפט, כעשרה חודשים אחרי כן. אין עוררין על מידת החשיבות של עבודתה בהרשעת הנאשם: "לשכת 06 הכינה 'תיק' טוב מנקודת ראות משטרתית להשגת הרשעה בדין", כתב האוזנר, שכן "כדי להביא את אייכמן לדין אכן היה די לתת את רשות הדיבור לארכיונים".⁴ אך כדי להבנות את המשפט כאירוע רב-רושם ומעצב תודעה, שמנקודת מבט היסטורית יימנה עם ציוני הדרך שסימנו את תום תקופת הראשית בתולדות החברה הישראלית,⁵ "תיק" טוב מנקודת ראות משטרתית" לא היה מספיק כדי להגשים את מטרותיו הפוליטיות והמדיניות, החברתיות והחינוכיות של מאורע זה, שלדברי ההיסטוריון

1 חיים גורי מול תא הזכויות 52-53 (2001) (להלן: גורי מול תא הזכויות).

2 שם, בעמ' 54.

3 למחקרים מרכזיים בנושא משפט אייכמן כאירוע מכונן ראו חנה יבלונקה מדינת ישראל נגד אדולף אייכמן (2001) (להלן: יבלונקה מדינת ישראל נגד אדולף אייכמן); תום שגב המיליון השביעי: הישראלים והשואה (1991) (להלן: שגב המיליון השביעי); DEBORAH E. LIPSTADT, THE EICHMANN TRIAL (2011); אניטה שפירא "השואה: זיכרון פרטי וזיכרון ציבורי" יהודים חדשים, יהודים ישנים 86 (אלי שאלתיאל עורך 1997) (להלן: שפירא "השואה"); יחיעם ויץ "משפט אייכמן כנקודת מפנה" דפים לחקר השואה יא, 175 (1993) (להלן: ויץ "משפט אייכמן כנקודת מפנה"); חנה יבלונקה "יובל למשפט אייכמן: הארות ממרחק הזמן" בשביל הזיכרון, 7, 20 (2010).

4 גרעון האוזנר משפט אייכמן בירושלים 194-295 (2011) (להלן: האוזנר משפט אייכמן בירושלים).

5 יחיעם ויץ "קץ הראשית – לבירור המושג 'ראשית המדינה'" בין חזון לרוויזיה – מאה שנות היסטוריוגרפיה ציונית 235 (יחיעם ויץ עורך 1998) (להלן: ויץ "קץ הראשית").

יחיעם ויץ היו: לספר בהרחבה על תולדות העם היהודי באירופה בתקופת השואה; לספר לציבור, בייחוד לנוער, על אוצרות הרוח של העם היהודי שאבדו; להדגיש את הייחודיות של השואה בהיסטוריה; ללמד על הסכנה שבגילויי אנטישמיות ולאשש את צדקת הציונות.⁶ לשם כך לא היה די במסמכים; היה צורך באנשים, שיספרו בלשונם ובקולם ולאור זקורים את סיפוריהם האישיים. "אנו זקוקים לשחזור חי של אסון לאומי ואנושי בממדי ענק, גם אם השחזור יהיה הר קלוש למאורעות עצמם", כתב האזנר.⁷

הנחת יסוד זו, שלפיה עדים ועדות בשר ודם היו נחוצים לכית המשפט, מצויה גם בבסיס מחקרים בנושא משפט אייכמן, אם באופן בלעדי ואם במסגרת דיון רחב בנושא החברה הישראלית והשואה, כבואם לעמוד על עוצמת המאורע בתולדות החברה בכלל ובעיצוב תודעת השואה שלה בפרט.⁸ ככל אלה זכתה לשכה 06 לתשומת לב מועטה בלבד. אומנם מלאכתה מתוארת בהערכה,⁹ אך כפרק מקדים לדיונים באולם בית העם. משטרת ישראל נשארה בצילו של מבצע פינאלה בארגנטינה של שירותי הביטחון הישראליים באביב 1960 ובצילו של צוות התביעה בראשות האזנר. תפקידה באירוע מסעיר זה נחשב משני, אף על פי שבפועל מקומה בו היה מרכזי וחשיבותה הייתה רבה ביותר.

פרשת השואה לא הייתה זרה למשטרת ישראל. מ-1950, עם חקיקת חוק לעשיית דין בנאצים ובעוזריהם¹⁰ טיפלה המשטרה בתלונות בנושא שיתוף פעולה עם הנאצים בימי מלחמת העולם השנייה.¹¹ הטיפול היה בתחום אחריותו של צוות מיוחד במחלקה הפלילית של אגף החקירות שהיה במטה הארצי, ובו ארבעה אנשים. הם טיפלו במאות תלונות; רובן לא הגיעו לבית המשפט.¹² הדבר סוקר במדורי הפלילים וזכה לעניין בעיתונות.¹³

6 יחיעם ויץ "האב המייסד" ומשפטו של הצורך: יחסו של בן-גוריון למשפט אייכמן" יד ושם קובץ מחקרים לו 181, 207-209 (2008).

7 האזנר משפט אייכמן בירושלים לעיל ה"ש 4, בעמ' 295. מקומם של העדים והערות שחו את השואה על בשרם בפרשת משפטו של אייכמן, ובכלל זה העדויות שאספה "לשכה 06" והעבירה לידי התביעה, הוא נושא רחב, ולא אעסוק בו כאן. על בחירת העדים ראו יבלונקה מדינת ישראל נגד אדולף אייכמן, לעיל ה"ש 3, בעמ' 103-139.

8 ראו גם יבלונקה מדינת ישראל נגד אדולף אייכמן, שם, בעמ' 103; שגב המיליון השביעי, לעיל ה"ש 3, בעמ' 319-321.

9 קצינייה ושוטריה היו, כפי שכתבה ההיסטוריונית חנה יבלונקה, "אדריכלי החקירה". ראו יבלונקה, מדינת ישראל נגד אדולף אייכמן, שם, בעמ' 79. על הגורמים השונים שהיו מעורבים בהכנת המשפט, ובכלל זה המשטרה, ראו Hanna Yablunka, *Preparing the Eichmann Trial*, I THEORETICAL INQ. L. 369 (2000).

10 חוק לעשיית דין בנאצים ובעוזריהם, התש"ו-1950.

11 אורי קוסובסקי "ובעוזריהם": תפקידה של משטרת ישראל בחקירת חשודים בשיתוף פעולה עם הנאצים" משטרה והיסטוריה 1, 184 (2019) (להלן: קוסובסקי "ובעוזריהם").

12 ריאיון עם צבי נוסנבלט, אז סמל במשטרת ישראל, לימים שופט (29.5.2006); חנה יבלונקה "החוק לעשיית דין בנאצים ובעוזריהם: היבט נוסף לשאלת הישראלים, הניצולים והשואה" קתדרה 82, 135, 146 (1996) (להלן: יבלונקה "החוק לעשיית דין בנאצים ובעוזריהם"); שגב המיליון השביעי, לעיל ה"ש 3, בעמ' 245. על משפטי קאפו שהתקיימו בישראל ראו רבקה ברוט באזור האפור – הקאפו היהודי במשפט (2019).

13 למשל, "נעצר חשוד בהסגרת יוזמי המרד בגיטו לודו" לידי הגיסטאפו" דבר 7.4.1959, 4;

בזמן ההודעה על לכידת אייכמן ומעצרו בארץ הייתה משטרת ישראל הצעירה עסוקה בגיבוש המבנה הארגוני שלה, אגב המשך התמודדות עם חילופי כוח אדם תכופים ועם אתגר בניית דימויה הציבורי כגוף אמין.¹⁴ מן הטיפול בתלונות לפי החוק לעשיית דין בנאצים ובעוזריהם דומה שהמשטרה עשויה הייתה להחזיק בגוף ידע כלשהו בנושא השואה, אך גם אם היה כזה, לא הייתה לו משמעות רבה: הצוות שטיפל בתלונות היה קטן, ולפועלו אין אזכורים בולטים בספרי המורשת של משטרת ישראל, אם בכלל. ככל הידוע, התייעוד הגלוי של פעילותו דל; ועל כל פנים, הגישה אליו אינה קלה לשם מחקר היסטורי,¹⁵ אם מטעמי צנעת הפרט ואם בשל המנגנון של חשיפת מקורות מוסדיים המצויים בארכיון המדינה, ובכלל ארכיון משטרת ישראל. כמו המקרה של משפטי קאפו, שאז נפקד מקומה של המשטרה מן המחקר,¹⁶ גם בנושא פרשת משפט אייכמן משטרת ישראל היא בבחינת פרק שלא זכה לתשומת לב יתרה, וכל שכן בלעדית.

ביטוי לכך ניכר בראש ובראשונה בעיתוני התקופה. עם ההודעה על לכידת אייכמן ומעצרו בישראל דיווחו העיתונים דיווח שוטף על עבודת המשטרה מהקמת לשכה 06, אך העניין בה הלך ודעך. לימים, מטבע הדברים, התמקדה תשומת הלב בנעשה באולם בית העם, שהיה פתוח לקהל, והדיונים בו תועדו בגלוי באופן חריג כאשר הוקלט וצולם.¹⁷ ראשונים להעיד היו שניים מקציני לשכה 06, אך למשמע הסיפורים האישיים על השואה שסופרו מעל דוכן העדים¹⁸ ברי מדוע עוררו עדויות השוטרים פחות עניין. במבט כולל עסקה העיתונות בלשכה 06 בשתי הזדמנויות: עם הקמתה, ב־25 במאי 1960, ולקראת פירוקה, שרשמית נקבע ל־19 במרץ 1961 וחל, כנראה במקרה, ביום הולדתו ה־55 של הנאשם.

זהו המחקר הראשון, והיחיד למיטב ידיעתי, המתמקד בחוליה זו בסיפור פרשת משפט אייכמן.¹⁹ יש לו שתי מטרות: לסרטט את צביונה של לשכה 06 ולהציג הצגה סדורה את אנשיה ואת דרכי עבודתם וכן לעסוק במקומה כפרק משני בפרשה ובסיבות לכך. אני מבקשת לטעון שהצבתה של לשכה 06 במקום משני ואף שולי בפרשת משפט אייכמן לא הייתה בכדי, ולא מן הנמנע שהייתה ככוונת מכוון. המאמר מבוסס בעיקר על מסמכים רשמיים

¹⁴ "הוצא פסק-דין מוות ראשון נגד 'קאפו' על המשמר 1.6.1952; 1; 'ה'קאפו' זילברברג הורשע מעריב 1961.7.24; 1; וראו יחיעם ויץ "החוק לעשיית דין בנאצים ובעוזריהם ויחסה של החברה הישראלית בשנות החמישים לשואה ולניצוליה" קתדרה 82, 154 (1996) (להלן: ויץ "החוק לעשיית דין בנאצים ובעוזריהם").

¹⁵ שלומי שטרית "בשוטר תלוי הדבר...": משטרת ישראל ואמון הציבור, 1948-1953 "משטרה והיסטוריה" 1, 50 (2019).

¹⁶ יוצא דופן הוא מחקרה של יבלונקה שפורסם ב־1996 והתבסס על מסמכים של המטה הארצי של משטרת ישראל. יבלונקה "החוק לעשיית דין בנאצים ובעוזריהם", לעיל ה"ש 12.

¹⁷ שם; קוסובסקי "ובעוזריהם", לעיל ה"ש 11.

¹⁸ אורה הרמן הכבשן והכור – מאחורי הקלעים של משפט אייכמן (2017).

¹⁹ מקומם של העדים והעדויות שחוו את השואה על בשרם בפרשת משפט אייכמן, ובכלל זה הודעותיהם שנגבו על ידי "לשכה 06", הוא סוגיה נפרדת ולא אעסוק בה במאמר זה. על בחירת העדים ראו לעיל ה"ש 7.

¹⁹ לאחרונה פורסם ספר מאת בית מורשת משטרת ישראל בנושא: יוסי המי לשכה 06 – חקירתו של אייכמן במשטרת ישראל (2020) (להלן: המי לשכה 06).

שמתעדים את העבודה השוטפת של לשכה 06, על רשמים אישיים של קציניה ושוטריה שנכתבו מיד אחרי המשפט ושמורים בארכיון המדינה וכן על שיחות שקיימתי עם עובדי הלשכה ועל העיתונות.

בפרק הראשון מובאת סקירה בנושא יעדיה ומשימותיה של לשכה 06 ודרכי עבודתה: בכך אבקש להניח תשתית סדורה הן לדיון במאמר זה והן למחקרים עתידיים בנושא משטרת ישראל ומשפט אייכמן, שלשכה 06 מרכזית בהם, אך אינה היחידה. מלבד החקירה, עבודת המשטרה כללה את הפעלת מתקן המעצר בקיגור (ג'למי), שפונה מחנה אייר, ואבטחתו, שמירה על הנאשם ולימים משימות שמירה ואבטחה באולם בית העם בירושלים.²⁰ נושא הפרק השני הוא העבודה השוטפת של לשכה 06 מול גורמים שונים, ובהם: התביעה ומוסדות לתיעוד השואה ולחקרה עד פירוקה הרשמי והלאה בעת פועלה של יחידת המאסף של לשכה 06, חוליה מצומצמת שהמשיכה לפעול עד סיום שלב ההוכחות. בפרק השלישי נבחנת המוטיבציה שגילו אנשי לשכה 06 בבואם לתעד את עבודתם ואת חוויותיהם כדי ליצור מורשת; זו נגדעה באיבה. כל אלה מתכנסים למכלול סיבות שמיקמו את משטרת ישראל בצל התביעה. בתוך כך ממצאי מחקר זה מחזקים את הגישה שלפיה לנושא השואה ולציבור ניצולי השואה היה מקום מרכזי בשיח הציבורי בישראל לפני משפט אייכמן בכל היבט, בייחוד בנוגע לתיעוד ולחקר שלה.²¹ הסיבות לכך קשורות לליבת עבודתה של לשכה 06, שרובה ככולה הייתה טיפול במסמכים, לאיפול שהוטל על החקירה, לתפקיד המשטרה כמו שראו אותה קציני לשכה 06, לנפשות הפועלות שאט-אט נעלמו מן הזירה הציבורית. לכך נוסף מיעוט המקורות הראשוניים שעומדים לרשות מחקר היסטורי בנושא, שמקצתם נחשפים במאמר לראשונה.

א. "הדוקומנטציה חשובה מעל לכל": הקמת לשכה 06, מאי 1960

עד 23 במאי לא הייתה 1960 שנה יוצאת דופן בתולדות משטרת ישראל. זו הייתה, כמו שנמסר בדו"ח השנתי של המשטרה, "שנת עבודה אפורה במילוי תפקידיה הראשיים: שמירה על הנפש ועל הרכוש, על בטחון הציבור ועל הפרט; גילוי עבריינים והבאתם לדין".²² זה היה כשנתיים ימים לאחר שהחל את כהונתו המפכ"ל השני רב-ניצב יוסף נחמיאס (1958-1964). בתקופתו חלו שינויים ארגוניים, התבססו מערכי החקירות והמודיעין ונוצרה יציבות מסוימת בכוח האדם.²³ למוחרת פרסום הידיעה בדבר מעצר אייכמן הטיל המפכ"ל על ניצב

20 נושא השמירה והאבטחה במחנה אייר והלאה באולם בית העם בירושלים ראוי למחקר נפרד, ולא יידון במאמר זה.

21 להבדיל מן הגישה שלפיה עד הופעת העדים והעדות במשפט התאפיין יחסה של החברה הישראלית בהשתקת הניצולים ובהדחקה של נושא השואה. ראו שפירא "השואה", לעיל ה"ש 3, בעמ' 86; חנה יבלונקה "משפט אייכמן והישראלים: מקץ 40 שנה" בשביל הזיכרון 41, 24 (2001); ויץ "החוק לעשיית דין בנאצים ובעוזריהם", לעיל ה"ש 13, בעמ' 159; ויץ "קץ הראשית" לעיל ה"ש 5, בעמ' 248.

22 משטרת ישראל דין וחשבון שנתי 1960 (תש"ך-תשכ"א) 7 (1961) (להלן: דו"ח שנתי 1960).

23 אלי הוד תקופות בהתפתחות משטרת ישראל 32-34, 341 (2004).

אברהם זלינגר, אז מפקד מחוז הצפון, את האחריות לניהול החקירה.²⁴ בשל היקפה המשווער ומטעמים ארגוניים הוחלט להקים יחידה נפרדת. תחילה התלבטו אם לסמן אותה במילה "מיוחד". זה ירד מן הפרק מכיוון שמילה זו הייתה אחד המונחים ששימשו את הנאצים.²⁵ באותה תקופה היו למשטרה חמישה אגפים, ולכן מוספרה היחידה במספר שש ונקראה: לשכה 06 של מטא"ר (המטה הארצי).²⁶ המפקד היה כפוף ישירות למפקד "ל ועמד בקשר ישיר עם היועץ המשפטי לממשלה ועם משרדי ממשלה. סגן המפקד היה אחראי לראשי הענפים וראשי המדורים, לכדיקת החומרים שהכינו אנשי הלשכה, לריכוז החומר להכנת תיק הראיות ולקביעת ערכם, וגם שימש ממלא מקומו של המפקד כשנסע לחוץ-לארץ.²⁷ ראשי לשכה 06 היו רובם ככולם יוצאי אירופה.²⁸ זלינגר, יליד גרמניה, שירת במשטרת ישראל מאז הקמתה. את המבנה ביגור הכיר מימי שירותו במשטרת המנדט. ב־1939 הוא נפצע בהתפוצצות מוקש, ורגלו נקטעה.²⁹ זלינגר לא השלים עם נכותו, ציין לימים קצין בכיר במשטרה, שתיאר אותו, אולי גם בשל כך, נוקשה וחסר סבלנות.³⁰ גם סגנו של זלינגר ניצב משנה אפרים הופשטטר (אלרום), יליד פולין, שירת במשטרת המנדט והצטרף למשטרת ישראל עם הקמתה. הוא שירת במחלקה הפלילית והיה ראש ענף חקירות במחוז תל אביב.³¹ מתקבל רושם שהשניים, שכוננו בקיצור רמי והוף, השלימו זה את זה: המפקד היה סוליסט קשוח, סגנו איש רעים ש"סגנונו כשל מדריך בכיר האוהב להנחות את חבריו בעבודה ולהתחלק אתם בניסיונו".³²

ייעודה של לשכה 06 כמו שהוגדר בפקודת הקבע של המשטרה היה "לחקור בפשעיו של אדולף אייכמן בתקופת השלטון הנאצי; לאסוף ראיות ולהכין בתיק עבור התביעה

- 24 אברהם זלינגר "לשכה 06: ארגון החקירה לקראת משפט אייכמן" רבעון משטרת ישראל 13, 8 (1962) (להלן: "לשכה 06").
- 25 אברהם זלינגר "דו"ח סיכום לשכה 06" (14.2.1961) ארכיון המדינה (להלן: א"מ) א-3056/37, "תיקי מינהל לשכה 06 – ארגון", ISA-IsraelPolice-EichmannTrial-000r6ll (המסמך, להלן: זלינגר "דו"ח סיכום"; התיק, להלן: א"מ א-3056/37). כל הפריטים המצוטטים מארכיון המדינה בהערה זו ובהערות שלהלן לקוחים מסדרת התיקים "משפט אייכמן – החקירה המשטרית (לשכה 06)". למונח "טיפול מיוחד" ואחרים ראו לני יחיל "הסדר שפה" האנציקלופדיה של השואה כרך שני 387-388 (ישראל גוטמן עורך 1990).
- 26 למיטב בדיקתי, מבחינת משטרת ישראל למספור הלשכה במספר 6 לא היה כל קשר למספר המיליונים שנרצחו בשואה; ועל כל פנים, במסמכי "לשכה 06" הזמינים לעיון אין שום אזכור לדבר.
- 27 זלינגר "דו"ח סיכום", לעיל ה"ש 25. עוד ראו יוסף בן-פורת מחסום לתוהו: שנים מכריעות בתולדות משטרת ישראל 136 (1988) (להלן: בן-פורת מחסום לתוהו).
- 28 חתך זה היה אופייני לכלל הקצינים במשטרת ישראל אז, שרובם ככולם היו ילידי אירופה ותיקים בארץ או ילידי הארץ. "דו"ח שנתי 1960, לעיל ה"ש 22, בעמ' 29, 31-32.
- 29 אורי דן "אברהם זלינגר – ראש חוקרי אייכמן" מעריב 25.5.1960, 2 (להלן: דן "אברהם זלינגר"); יוסף עברון "דרכו של חוקר – ניצב אברהם זלינגר" הבקר 3.6.1960, 3.
- 30 בן-פורת מחסום לתוהו, לעיל ה"ש 27, בעמ' 142.
- 31 "קורות חייו של אפרים הופשטטר" א"מ א-3037/2, "חומר נספח ללשכה 06 – חומר של אפרים הופשטטר (אלרום)", ISA-IsraelPolice-EichmannTrial-000r23m.
- 32 בן-פורת מחסום לתוהו, לעיל ה"ש 27, בעמ' 142.

הכללית לשם העמדתו של איימן לדין.³³ העבודה התמקדה במסמכים: "במשפט זה כמו במשפט נירנברג הדוקומנטציה חשובה מעל הכל", קבע שר המשפטים פנחס רוזן כשדיווח לבן-גוריון כי הכנת החקירה הוטלה על חוליה בראשות זלינגר והופשטר, "שני אנשים מנוסים ומצוינים".³⁴

ביחידה היו שלושה ענפים ויחידת מנהל.³⁵ ענף 1, בפיקודו של רב-פקד נפתלי בר-שלום, היה אמון על איסוף מסמכים וראיות, על אימותם ועל מיונם. הענף חולק לשישה מדורים, באחריות כל אחד איסוף חומר על ארצות שונות: מדור א, בפיקודו של רס"ל זאב בס, ואחרי כן פקד אברהם סבנק ופקד דוד טריפוס – על בוהמיה ומורביה, גרמניה ואוסטריה; מדור ב, בפיקודו של פקד מיכאל גולדמן (גלעד) – על פולין, על רוסיה ועל הארצות הבלטיות; מדור ג, בפיקודו של מפקח יהודה רשף – על מערב אירופה, ארצות סקנדינביה ואיטליה; מדור ד, בפיקודו של רב-פקד משה זיו – על ארצות הבלקן; מדור ה בפיקודו של רב-פקד יוסף זינגר – על הונגריה, על סלובקיה ועל רומניה; מדור ו בפיקודו של מפקח שלמה בן-אלקנה היה ממונה על הקשרים עם מדינות ערב.³⁶

ענף 2 הופקד על תשאול הנאשם, והיה אחראי לו פקד אבנר לס, בעברו קצין חקירות ראשי במדור הכלכלי.³⁷ זלינגר, שמינה אותו לתפקיד, אמר לו שהוא איש המתאים לחקירה זו. בתחילה חשב לס לסרב. זלינגר גייס את הופשטר כדי לשכנעו.³⁸ חקירת איימן נמשכה בסך הכול 275 שעות, ואלה הוקלטו ותומללו. התדפיסים הועברו לנאשם, והוא תיקן אותם תוך כדי השמעת הסליל והשוואה עימו. הוא חתם על כל תעתיק, ובכך היה להודעה. בסך הכל היו 3,564 עמודים בשישה כרכים.³⁹ את הדברים תמללה סוניה אוסטר, אזרחית שגויסה לעבודת לשכה 06.⁴⁰ ענף 3, בפיקודו של רב-פקד מנחם צפיר, היה הארכיון. באחריותו היו ניהול ארכיון המסמכים וההקלטות וקטלוגם, ניהול יחידת המתרגמים והכתבניות ומעבדת הצילום. ראש מדור תרגומים היה פקד פנחס דיין. קצין הניהול של לשכה 06, שעמד בראש

33 אברהם זלינגר "פקודת קבע מס' 1" א"מ א-3070/9, "נספח פקודות קבע 06", ISA-IsraelPolice-000r211 EichmannTrial-000r211 (המסמך, להלן: זלינגר "פקודת קבע מס' 1"; התיק, להלן: א"מ א-3070/9).

34 פרוטוקול ישיבה לח/ש"ך של הממשלה ה-9, 10 (29.5.1960).

35 אברהם זלינגר "יסוד לשכה 06", בתוך דו"ח סיכום לשכה 06, א"מ א-3056/37, לעיל ה"ש 25 (להלן: זלינגר "יסוד לשכה 06").

36 זלינגר "פקודת קבע מס' 1", לעיל ה"ש 33.

37 משה ויניצקי "אחד הביא אותו לשופט – ארבעה יחקרוהו" מעריב 26.5.1960, 2.

38 EICHMANN INTERROGATED: TRANSCRIPTS FROM THE ARCHIVES OF THE ISRAELI POLICE xiv-xv EICHMANN: (להלן: Jochen Von Lang & Claus Sybill eds., Ralph Mannheim trans., 1983)

(INTERROGATED); ראו גם: זלינגר, "יסוד לשכה 06", לעיל ה"ש 35.

39 EICHMANN INTERROGATED, שם, בעמ' xvii-xviii; זלינגר "לשכה 06", לעיל ה"ש 24, בעמ' 13.

40 ריאיון עם חנה יעקובסון, מתרגמת ומראשוני לשכה 06 (13.1.2019).

יחידת המנהל, היה מפקח אורי יחיאלי. הוא שימש שלישי מפקד הלשכה, ועם תחומי אחריותו נמנו אפסנאות ואחסון, כספים וכוח אדם, ביטחון וניקיון.⁴¹ שיעור הנשים ששירתו בלשכה 06 דמה לשיעור הנשים במשטרת ישראל אז, והן היו מיעוט שבמיעוט. בשנת 1960 היה שיעורן מקרב כלל המשרתים במשטרה פחות מחמישה אחוזים.⁴² באותה תקופה החלה במשטרה מגמה חדשה, שעיקרה ניסיון להעלות את מספר השוטרות ולהרחיב את מגוון תפקידיהן, למשל בהכשרה לתפקידי סיור ותנועה.⁴³ האישה הבכירה בלשכה 06 הייתה סמלת ראשונה חנה יעקובסון, ששימשה מתרגמת. אף שנמנתה עם חמשת הראשונים שצורפו ללשכה 06 מקרב המשטרה, שמה לא נזכר בדיווחי העיתונים בנושא הקמת היחידה, אולי מפני שאז לא הייתה קצינה. נשים אחרות שפעלו בלשכה 06 היו סמלת שנייה רות שינדלהיים (שי) שהייתה אחראית לתיקות בענף 3, שוטרות תמר אופיר (פיק), מרגלית מטרו, רחל שרם ושרה פרנסקי היו כתבניות. בשל מדיניות משטרת ישראל בנושא שירות נשים לא עלה על הדעת שאישה תשרת כחוקרת.⁴⁴

למחנה אייר במתקן ביגור היו אחראים סגן ניצב דוד רובין וניצב משנה דוד עופר. את המקום אבטחו כוחות משטרה מיוחדים: מלבד מניעת בריחה או ניסיון לשחרר את העציר, תפקידיהם היו למנוע מאייכמן לפגוע בעצמו או להיפגע מידי אחרים ולאבטח את הלשכה 06.⁴⁵ המקום דמה לבית כלא: בניין מוקף גדר תיל שנראה כמבצר, זרקורים האירו את סביבתו בלילות. מי שניגשו לשערים ללא אישור הורחקו, וכך מי שהתקרבו לגדרות.⁴⁶ מקומה של לשכה 06 נשמר בסוד, וכך עבודתה: על אנשיה נאסר לדבר על כך, לרבות עם בני המשפחה. הונפקו תעודות כניסה מיוחדות, וכל הנמצאים במתקן ענדו תגים. למשרדי לשכה 06 יכלו להיכנס רק עובדיה. צילום בשטח המחנה היה אסור, וכל פריט דואר נפתח בידי חבלן משטרה.⁴⁷ למיקום הלשכה היו יתרונות: ענף התשאול היה בקרבת הנאשם, והבידוד אפשר לצוות להתרכז בעבודה. באוגוסט 1960 לחץ האוזנר על המשטרה להעביר את לשכה 06 לירושלים, אך המשטרה התנגדה: "לא נראה לי כי נוכל לעבור לירושלים בלי הקליינט"

41 זלינגר "פקודת קבע מס' 1", לעיל ה"ש 33. לרשימה המלאה של אנשי "לשכה 06" ראו "כוח אדם: התייצבות וגמר" א"מ א-3056/37, לעיל ה"ש 25.

42 מקרב 5,882 הקצינים והשוטרים במשטרת ישראל, 258 היו נשים, מהן ארבע קצינות. דו"ח שנתי 1960, לעיל ה"ש 22, בעמ' 17, 19.

43 שם, בעמ' 20, 42. על הקמת יחידה זו ראו נעמי שדמי מרתה ונעמי (113-124) (2005) (להלן: שדמי מרתה ונעמי).

44 שרון גבע "שחרור בתנאים מגבילים: נשים במשטרת ישראל 1948-1958" משטרה והיסטוריה 1, 89 (2019) (להלן: גבע "שחרור בתנאים מגבילים").

45 מכתב ניצב א. סלע לנצ"מ דוד עופר מחנה אייר (20.7.1960) א"מ א-26/3063, "תיקי מינהל של גופי משטרה שרוכזו על ידי לשכה 06 לאחר סיום הפרשה", ISA-IsraelPolice-EichmannTrial-.000r1zq.

46 דב עצמון "עם העברתו של אייכמן לירושלים נשארה משטרת ג'למי שוממה" ידיעות אחרונות 2, 9.4.1961.

47 אברהם זלינגר "פקודת קבע מס' 6" א"מ א-3070/9, לעיל ה"ש 33.

שלנו כי דבר זה יקשה מאד על החקירה", הסביר הופשטטר.⁴⁸ "הקליינט" היה הכינוי השגור לאייכמן, בעיקר בפי שומריו; בלשכה 06 כינו אותו "ההוא".⁴⁹ עם החסרונות נמנו ריחוק ממושרד המשפטים, שנמצא בירושלים, ובעיקר העבודה האינטנסיבית והניתוק מהבית. רוב אנשי לשכה 06 גרו במרכז הארץ ולנו במשך השבוע בדירות או בחדרים שכורים בחיפה.⁵⁰ חיסרון אחר נבע מהצורך להאריך את פקודת המעצר של אייכמן במתקן עצמו, בשל הקושי למצוא שופט או שופטת שייאותו להגיע למתקן ביגור. בתחילה שקלו את מרים ורלינסקי, שופטת בבית המשפט המחוזי, אך הדבר נפסל מפני שהיא הייתה אישה; מחשש לפגוע ברגשותיו של אייכמן, לא פחות. "עלול להתפרש כהשפלה מכוונת שמביאים 'אישה צבא' לפני אשה", ציין הופשטטר, ומסר כי ורלינסקי קיבלה את הדחייה ב"רוח ספורטיבית", דהיינו בהבנה.⁵¹ במקומה האריך את המעצר שופט בית המשפט השלום בחיפה אלפרד בך.⁵²

החלטה זו הייתה ביטוי למדיניותה הכללית של המשטרה כלפי אייכמן, שהייתה זהירה מאוד. נראה שלא כל אנשי לשכה 06 היו שותפים לכך, ולימים אף מתחו ביקורת בגלוי. "אייכמן היה מאד גאוותן. כדי לסמרטט אותו, היה צריך לפגוע בכבודו. הוא זכה ליחס מיוחד – איש מעולם לא העליב אותו, לא אמר לו מילה קשה", אמר בן-אלקנה; דברים ברוח דומה אמר גולדמן גלעד.⁵³

לשכה 06 סבלה כל תקופת עבודתה ממצוקת כוח אדם. זה היה בשל אמות המידה הבסיסיות לשירות בה: ותק במשטרה וידיעת שפות. לעיתים היו מועמדים שהתאימו, אך לא נמצא להם תחליף ביחידותיהם. ככל שחלף הזמן, כן נמנעו מגיוס חוקרים חדשים מפני שלא

48 מכתב אפרים הופשטטר לראש אגף מנהלה "משרדים ודיוור" (4.9.1960) א"מ א-3054/24, "תיקי מינהל לשכה 06 בניינים", ISA-IsraelPolice-EichmannTrial-000r6da.

49 רפאל בשן "הימים והלילות של אייכמן בכלא ג'למי" מעריב 28.4.1961, 10 (להלן: בשן "הימים והלילות").

50 "רשימות על פעילות ענף 1 – בלשכה 06" (3.2.1963) א"מ א-3039/1, "חומר נספח ללשכה 06 – זכרונות עובדי לשכה 06 וסקירת פעולות הלשכה", ISA-IsraelPolice-EichmannTrial-000r28k (המסמך, להלן: בר-שלום "רשימות על פעילות ענף 1"; התיק, להלן: א"מ א-3039/1). ראו גם יעל נובוגרוצקי ולימור בר-אילן "ראיון עם מיכאל גולדמן-גלעד, רב פקד לשעבר, קצין חקירות בלשכה 06 אתר יד ושם (2017) www.yadvashem.org/he/articles/interviews/goldman.html (להלן: נובוגרוצקי ובר-אילן "ראיון עם מיכאל גולדמן-גלעד"); וכן מיכאל גולדמן גלעד מי באש ומי במים – מיומנו של שריד השואה 308 (2011) (להלן: גולדמן גלעד מי באש ומי במים).

51 מכתב נצ"מ הופשטטר "רעיונות לזכרונות – חלק II" א"מ א-3039/1, שם. על רקע פעילותה הציבורית לקידום שוויון בין גברים לנשים אפשר להטיל בזה ספק. ראו איל כתבן "נשים בטוגה של גבר" – נתיב השתלבותן של נשים בפרופסיה המשפטית בארץ ישראל ובמדינת ישראל" עיונים בתקומת ישראל: מגדר בישראל 263, 293 (מרגלית שילה וגדעון כ"ץ עורכים (2011).

52 יונה שמשי "רופדו קירות החדר בו עצור אייכמן, כדי למנוע התאבדות. – הוארך מעצרו למרחב 6.6.1960, 1.

53 שם; נובוגרוצקי ובר-אילן "ראיון עם מיכאל גולדמן-גלעד", לעיל ה"ש 50; אלכס דורון "אייכמן מעולם לא נחקר כמו שצריך" מעריב – סופשבוע 5.8.1988, 26.

הייתה שהות להכשירם.⁵⁴ המצוקה בלטה בייחוד בענף 1, שאויש בה רק כמחצית התקן.⁵⁵ בתקופת השיא שירתו בלשכה זו 56 איש ואישה, ובכלל זה אזרחים ואזרחיות ששירותיהם נשכרו, לרוב לעבודת תרגום.⁵⁶ אין הדבר מלמד בהכרח על חוסר בדוברי שפות זרות במשטרה, אלא על מידת האינטנסיביות של העבודה שהייתה כרוכה בנייתוק מהבית, ועל ביטוי לקושי הכללי של משטרת ישראל מאז הקמתה לגייס כוח אדם שישרת בה לאורך זמן.

אומנם צמרת המשטרה הפנתה ללשכה 06 קצינים ותיקים ובוולטים,⁵⁷ אך גם בעבורם הייתה זו התמודדות עם תיק חקירה יחיד במינו. דרכי העבודה המקובלות לא התאימו, כתב זלינגר: "זירת העבירה לא נתונה לשליטתנו ולא נתאפשרה לנו גישה אישית לכל שטחיה" ו"העקבות טושטשו לא רק בשל הזמן שחלף – 15 שנה ויותר – אלא שהנאצים ובמיוחד 'מנגנון ההשמדה', עסקו במכוון בטשטוש לפני מפלתם הסופית".⁵⁸ ייחודה של החקירה לשיטתו היה מפני שסיכומי החקירות וההודעות "חורגים מהמסגרת המקובלת במשטרת ישראל והנם כעין מזוג של מחקר היסטורי בחקירת מעשים פליליים בתיק חקירות המוגש לתביעה".⁵⁹ כך, עם התקדמותה של החקירה, היא דמתה "לפרקים, לעבודת מחקר, יותר מאשר לחקירה משטרתית".⁶⁰

אם כן, המשימה הראשונה של הצוות בכלל הייתה ללמוד על התקופה. זו עמדה הן בפני הוותיקים בארץ, ובהם כאלה שמשפחתם נספתה כמו יעקובסון,⁶¹ והן בפני חוקרים שעברו את השואה, ובהם צפיר וגולדמן גלעד. אופייניים הם דבריו של פקד יוסף מנדל, שציין כי ידע על תולדות השואה רק מעט. בתפקידו במדור ה הוא למד על פרשת הונגריה, וכך "ככל שהרבות לקרוא כך משך אותי יותר ויותר הנושא במן צמאון שלא ניתן לרוויה". ברקע הדברים שכתב בזיכרונותיו על עבודתו בלשכה 06 עמדה פרשת קסטנר: כשלוש שנים לפני כן נרצח בתל אביב ד"ר ישראל (רודולף) קסטנר, שבתפקידו בוועדת העזרה וההצלה בבודפשט השתתף במשא ומתן עם נושאי משרות בשלטון הגרמני למען הצלה של המוני יהודים; הבכיר מהם היה אייכמן.⁶²

54 זלינגר "לשכה 06", לעיל ה"ש 24, בעמ' 12.

55 זלינגר, "יסוד לשכה 06", לעיל ה"ש 35.

56 זלינגר "לשכה 06", לעיל ה"ש 24, בעמ' 13.

57 זהותם נקבעה לפי דרגתם ותפקידיהם הפורמליים לפני השירות ב"לשכה 06". עוד חיזוקים לכך מצויים ברבעון משטרת ישראל, שבזמן פעילותה של "לשכה 06" חדל לראות אור וכן בצמצום הגדול בפעילויות בנושא תרבות, השכלה והסברה בשנים 1960-1961. הסיבה: האמונים על הוצאתו לאור והעובדים בתחומים אלה הועסקו ב"לשכה 06" או בעבודה מנהלית לקראת המשפט. הוצאתו של הרבעון לאור התחדשה בתחילת 1962. "בשער הכרך הרביעי" רבעון משטרת ישראל 13, 3 (1962) (להלן: "בשער הכרך הרביעי").

58 זלינגר "לשכה 06", לעיל ה"ש 24, בעמ' 8.

59 שם, בעמ' 15.

60 דו"ח שנתי 1960, לעיל ה"ש 22, בעמ' 8.

61 ריאיון עם חנה יעקובסון, לעיל ה"ש 40.

62 מכתב יוסף מנדל למפקד המחוז הצפוני (9.11.1962) א"מ-א 3039/1, לעיל ה"ש 50 (להלן: מכתב מנדל למפקד המחוז הצפוני). נושא פרשת הונגריה היה חלק מרכזי במשפט אייכמן. על השוואה בין שתי הפרשות, לרבות בהקשר של הנאשם, ראו יחיעם ויץ "בין קתרוזים לקרב

עם הנושאים העיקריים שהיה על החוקרים ללמוד נמנו האידאולוגיה של הנאצים, עליית הנאצים לשלטון בגרמניה, רדיפות היהודים, גרמניה וכיבושיה הצבאיים, תולדות השואה ודרכי רצח ההמונים.⁶³ תהליך למידה זה החל עם ההודעה על מעצר אייכמן בישראל. למוחרת ההודעה קרא הופשטטר ליעקובסון לנסוע אתו בדחיפות לחיפה. הם נכנסו למשרד של זלינגר במחוז הצפוני, "ועל השולחן היו מפורזים המון-המון ספרים. והוא אמר: תראו, אנחנו צריכים ללמוד בעל פה את הספרים האלה", סיפרה.⁶⁴ הקריאה נמשכה גם בלילות. מקורות לא התקשו למצוא, שכן כבר פורסמו ספרי מחקר ועיון, עדויות וזיכרונות.⁶⁵ פירוט המקורות שאספו מלמד כי השנים שקדמו למשפט אייכמן היו פוריות ביותר בכל הנוגע לתיעוד השואה ולחקרה, והמידע שנמצא בספריות יד ושם ובית לחמי הגטאות ועמד לרשות לשכה 06 היה רב. זלינגר הדגיש ברשימותיו את ריבוי הפרסומים בנושא השואה ואת חשיבותם הרבה להצלחת החקירה.⁶⁶

עבודת החקר של לשכה 06 זכתה להערכה: מעולם, קבעה ההיסטוריונית חנה יבלונקה, "לא סופר סיפור השואה באופן כה מעמיק ורחב, כמו שעשו זאת אנשי 06".⁶⁷ פריטי המידע שאספו היו בבחינת הפתרונות ל"חידת-הרכבה ענקית", כלשונו של האוזנר, שהוטלה על התביעה.⁶⁸ בדרכה ליצור נרטיב שעיקרו תמונת בלהה גדולה.⁶⁹ הינה כי כן, כשם שהיה משפט אייכמן משפט פלילי לא רגיל, חקירה זו של משטרת ישראל הייתה לא רגילה. "התלבטנו במתן תשובה ברורה – לעצמנו – לשאלה: מה זה 'משפט היסטורי'? אולם, ברור היה, כי תהא התשובה אשר תהא, המשפט וכמובן החקירה לקראתו – חייבים להתנהל אך ורק במסגרת החוק", כתב זלינגר.⁷⁰ במבט לאחור, דבריו אלה יצטרפו להסברים מדוע מוקמה לשכה 06 במקום משני בפרשת המשפט: מתוקף עבודתה של לשכה 06 מיקמו אנשיה את עצמם הרחק מאור הזרקורים.

ב. "הידע המצטבר במוחותיהם של הממיינים": עבודתה של לשכה 06

עם הקמת היחידה נקבע לוח זמנים: על לשכה 06 היה לסיים את איסוף החומר ואת מיונו בתוך שישה חודשים. מלבד חומרי הקריאה, מתולדות הנאציזם עד הפתרון הסופי, כלל

סכינים – 'משפט אייכמן' ו'משפט קסטנר' והשפעתם על החברה הישראלית" משפט והיסטוריה 395 (מנחם מאוטנר ודני גוטווין עורכים 1999). על פרשת קסטנר ראו יחיעם ויץ האיש שנרצח

פעמיים (1995).

63 זלינגר "לשכה 06", לעיל ה"ש 24, בעמ' 9.

64 ריאיון עם חנה יעקובסון, לעיל ה"ש 40.

65 זלינגר "לשכה 06", לעיל ה"ש 24, בעמ' 9.

66 "ספרות" א"מ א-3039/3, "חומר נספח ללשכה 06 – זכרונות עובדי לשכה 06", ISA-

IsraelPolice-EichmannTrial-000xdj4. (התיק, להלן: א"מ א-3039/3).

67 יבלונקה מדינת ישראל נגד אדולף אייכמן, לעיל ה"ש 3, בעמ' 79.

68 האוזנר משפט אייכמן בירושלים לעיל ה"ש 4, בעמ' 290.

69 היועץ המשפטי לממשלה נגד אדולף אייכמן נאום הסיכום 7 (תשכ"ב).

70 זלינגר "לשכה 06", לעיל ה"ש 24, בעמ' 8.

התהליך כמה משימות: איתור מסמכים ואימותם; תרגום המסמכים לעברית; הקמת ארכיון לקטלוג המסמכים המקוריים בו כדי לשלוף אותם במהירות, לפי בקשות התביעה; הפקת עותקים של המסמכים שישמשו את הגורמים השונים במשפט.⁷¹ אנשי ענף 1, לפי המדורים, ריכזו את החומרים וחיברו סיכומים; אלה היו עתידים לשמש את התביעה. בסך הכול הושלמו סקירות בנושא אוסטריה, איטליה, בולגריה, בלגיה, ברית המועצות, גרמניה, דנמרק, הולנד, יוגוסלביה, יוון, לוקסמבורג, נורווגיה, פולין, צ'כוסלובקיה, צרפת ורומניה.⁷²

ראשי הפרקים בנוגע לכל מדינה היו קבועים, ולכל מסמך צורפו מראי מקומות למסמכים מתאימים. בפרק הראשון הובא רקע בנושא ההיסטוריה של הארץ והשלטון בה; בפרק השני נסקרו המדיניות נגד היהודים ודרכי הפעולה: שלילת זכויות ושלילת רכוש, ריכוז ובידוד, גירושים והשמדת המונים; עניינו של הפרק השלישי היה אחריות הנאשם לנושאים שנסקרו בפרק השני; בפרק הרביעי הובאו ממצאים והמלצות בעבור התביעה. נוסף על כך, נכתבו סקירות בנושא הנאשם ופשעים שיוחסו לו: תפקידי המחלקה לענייני היהודים ושלוחותיה, ובראשה גירוש אוכלוסייה, רצח ילדים והשמדה בגז.⁷³ הסיכומים דמו בסגנונם למאגר ידע מצטבר במחקר היסטורי לקראת פיענוחו ופרשנותו, לפני הצגת טענות מגובשות.

מסמכים הגיעו מארכיונים וממוסדות בארץ ומחוץ לה. המסמכים הראשונים סיפקו מקורות, אלה שימשו בסיס ידע לאיסוף עוד מסמכים נוספים, ולהערכת המשטרה הם הועילו להם מאוד בשלבים הראשונים של העבודה.⁷⁴ חומר רב הגיע מיד ושם, לעיתים לפני מינוי בארכיון רשות הזיכרון לשואה ולגבורה, למשל אוסף מיקרופילמים, ובהם מסמכים מארכיון משרד החוץ של גרמניה.⁷⁵ רחל אוירבך, מנהלת המחלקה לגביית עדויות של יד ושם, העמידה לרשות המשטרה את מאגר העדויות הגדול שנצבר עד אז, ומתוכו גיבשו החוקרים רשימה ראשונית של ניצולים שלדעתם יתאימו להעיד במשפט.⁷⁶

ב־26 במאי 1960 פנו יצחק (אנטק) צוקרמן וצבי שנר מבית לוחמי הגטאות לשר המשפטים ומסרו כי הבית יעמוד לרשותו בכל הדרוש להאשמת אייכמן וקראו לו לשלב בחקירה היסטוריונים וחקוקרים של השואה.⁷⁷ קציני הלשכה הוזמנו לקיבוץ לצפות בסרטים בנושא השואה, קצין אחד נשאר במשק כדי לבדוק את החומר בספרייה ובארכיון. בבית לוחמי הגטאות הכינו ללשכה 06 לוח תאריכים לאירועים בתולדות השואה, רשימת מחנות ריכוז ורשימת ארכיונים. לא כל החומרים ששלחו נמצאו מתאימים למשטרה, שהיה לה

71 דו"ח שנתי 1960, לעיל ה"ש 22, בעמ' 9-12.

72 שם.

73 "נספח לפקודת קבע מס' 7 – מסגרת לסיכום אזורי" א"מ א-3070/9, לעיל ה"ש 33.

74 דו"ח שנתי 1960, לעיל ה"ש 22, בעמ' 8-9.

75 מכתב מנרל למפקד המחוז הצפוני, לעיל ה"ש 62.

76 רחל אוירבך "עדים ועדויות במשפט אייכמן" ידיעות יד ושם 28, 35-36, 38 (1961); ריאיון עם מיכאל גולדמן-גלעד, רב פקד לשעבר, קצין חקירות בלשכה 06 (17.5.2006).

77 מכתב יצחק צוקרמן וצבי שנר לפנחס רוזן (26.5.1960) ארכיון בית לוחמי הגטאות (להלן: ארכיון בלה"ג) 4775. בתום המשפט העיר זלינגר: "יתכן וטוב נעשה אם נרשה לחוקרי שואה וכן לנציגי מדינות לחקור את הנאשם בין במישרין בין באמצעות קצין מ"י (משטרת ישראל) שיחבר", ראו זלינגר "יסוד לשכה 06", לעיל ה"ש 35, בעמ' 198.

הכרח לאמת כל מסמך: כמה מהם היו העתקי מסמכים שמקורם לא היה ברור.⁷⁸ כן אספו מוצגים, ובהם קופסת גז ציקלון בי.⁷⁹ מרים נוביץ, מראשוני בית לוחמי הגטאות, חלקה עם המשטרה את ניסיונה העשיר בעבודתה בארכיונים באנגליה, בגרמניה, בהולנד, בבלגיה, בצרפת, ביוגוסלביה ובבולגריה, והעבירה ללשכה 06 רשימת תעודות ומסמכים בנושא גירוש יהודים מארצות שונות ומידע על חלקו של איימן בהן.⁸⁰

עם הגעתו של מסמך ללשכה הוא הועבר לראש ענף 3, הארכיון. שם הוצמדו לו תאריך קבלתו בלשכה ומספר זיהוי המוסד שממנו הגיע, והוא הועבר לראש ענף 1. ענף זה בדק אם נראה שהמסמך עשוי להיות רלוונטי לחקירה. אם כן, הוא הועבר לטיפולו של המדור המתאים בענף זה. אז הוצמד לו טופס שכותרתו הייתה "מיון ראשוני", ובו נכתבו פרטיו ותמצית תוכנו, והוא הועבר לידי ראש מדור או אחד מעוזריו; אלה עיינו בו כדי לעמוד על ערכו כראייה והעבירו את חוות דעתם בעל פה לסגן מפקד הלשכה. סגן מפקד הלשכה עיין בטופס ובמסמך והכריע בדבר ערכו כראייה. אז ניתן למסמך מספר סידורי; זה נקבע לפי האזור הגאוגרפי והשנה שנוצר בה המסמך, והוא הוחזר לראש ענף 3 לשם כרטוס ותיוק. באותו שלב הוצמד למסמך "טופס מיון", ובו נכתב מקומו בתיק הארכיוני. בו בזמן הודפסו הפרטים על כרטיס שונה, בצבע ירוק, והועבר עותק לידי סגן מפקד הלשכה.⁸¹ המקור הועבר לתיוק, ועם שליפתו הושאר במקום המסמך טופס מראה מקום, ובו פרטיו של מקבל המסמך ותאריך קבלתו. בכרטיסייה נפרדת נכתבו הפרטים שהיו במסמך בסדר כרונולוגי: תאריך האירוע, מקום וארץ ותיאור קצר של האירוע. במקרה של מסמך שהייתה בו ראייה ישירה נגד הנאשם נכתבו הפרטים בכרטיס בצבע אדום. אם לא הייתה ראייה, נכתבו הפרטים בכרטיס בצבע לבן. ההוראה הייתה לא לסמן דבר על המסמך עצמו.⁸²

שמירה על ארגון ועל סדר הייתה הכרח יום-יומי: "עוצמת האחריות שהוטלה עלי לגבי שמירתם של המסמכים לבל ייעלמו, בשל מסירתם לחוקרים לבידיקה, כאשר כל חוקר מקבל את המסמכים של אותה מדינה אותם נועד לחקור – הרגשתי חרדה עמוקה ודאגה ממשית, בכל מסמך שנמסר עד חזרתו למקומו", סיפרה רות שי, שהייתה אחראית לתיוק.⁸³

78 "חפוש חומר בארץ" א"מ א-3039/3, לעיל ה"ש 66.

79 שם; מכתב צבי שנר לניצב א. זלינגר (15.6.1960) ארכיון בלה"ג 4775.

80 רשימת הארכיונים מאת מרים נוביץ המצורפת למכתב צבי שנר לניצב א. זלינגר (2.6.1960); מרים נוביץ אל אפרים הופשטטר (1.8.1960). שני המסמכים מצויים בארכיון בלה"ג 4775. על מרים נוביץ ראו Sharon Geva, "To Collect the Tears of the Jewish People": The Story of Miriam Novitch, 21(1-2) HOLOCAUST STUD. 73 (2015).

81 הכרסת הירוקה הייתה המפתח (אינדקס) של ארכיון "לשכה 06", והכרטיסיות בה דמו לכרטיסיות של ספריות לפני העידן הדיגיטלי, שכללו את המספר הקטלוגי של המסמך, המספר הסידורי שלו בתיק בארכיון הלשכה וכן התאריך, שם המוסד ששלח אותו, נושא המסמך ותקציר שלו. ראו הכרסת הירוקה, א"מ א-3039/3, לעיל ה"ש 66. כרטיסיות אחרות היו: כרסת אירועים, כרסת השמות, כרסת מקומות, כרסת משרדים ומחלקות הממשלתיים הנאציים. ראו "הכרסות למיניהן", שם.

82 א. זלינגר "פקודת קבע מס' 2" א"מ א-3070/9, לעיל ה"ש 33.

83 רות שי "סיוע בהכנת חומר לבית-המשפט: מזווית אישית" (21.1.2019) (להלן: שי "סיוע בהכנת חומר לבית-המשפט"). המסמך הוא בארכיון הפרטי של שי, ונמסר לי באדיבותה.

המסמכים היו הפריטים החשובים ביותר במתקן: ההוראה במקרה של שרפה הייתה לתת להם עדיפות בפנינים על פני רכוש וציוד אחר.⁸⁴ אסור היה להשאיר את חומרי החקירה ללא השגחה או לא נעולים, להוציא מסמכים או חומר מחוץ למחנה ללא אישור מיוחד ובחדרי האחסון שלהם אסור היה לעשן. חצי שעה לפני סוף יום העבודה פינו עובדי הניקיון את החומר מסלי הניירות ושרפו אותם בנוכחות סמל.⁸⁵

שיטות העבודה מלמדות על הדרכים להשתלט על כמות אדירה של מסמכים בתוך זמן קצוב. בפועל, הארכיון היה לא רק הכרטסת אלא, כמו שתיאר זלינגר, "הידע המצטבר במוחותיהם של הממיינים", שדרש מכולם ערנות גבוהה, בעיקר כדי להימנע מכפילות במקרה שנתקלו במסמך אשר כבר קוטלג ונמצא לו עותק ממקור אחר.⁸⁶ בר-שלום חישב ומצא כי כל אחד מעובדי הענף שעליו הוא פיקד בדק במיון ראשוני יותר מ-30 אלף עמודים, ובסך הכול כ-400 אלף מסמכים. כ-40 אלף עמודים של מסמכים נבדקו בדיקה מעמיקה יותר, 1,200 מסמכים, בכל אחד חמישה עמודים בממוצע, נותחו ועובדו והוגשו לסגן מפקד הלשכה. להערכתו, כל אחד מאנשי הלשכה קרא 7,000 עמודים בממוצע. לכל אלה נוספו פעילויות כמו הכנת חומר בעבור אבנר לס, שחקר את אייכמן, פגישות עם גורמים לקבלת חומר, עבודה בארכיונים וגביית הודעות מניצולים. הוא ציטט מדבריו של ד"ר יעקב רובינסון, יועץ לתובע במשפט אייכמן אשר שימש יועץ במשפטי נירנברג, שאמר: "מה שמאות חוקרים והיסטוריונים לא הצליחו לעשות במשך 15 שנה, עשיתם אתם, קומץ קטן של אנשים, תוך 7 חודשים. מגיע לכם דוקטורט".⁸⁷

אף שיום העבודה, שהחל בשעה שבע וחצי, הסתיים רשמית בשעה 18:00,⁸⁸ המשיכו אנשי הלשכה בעבודתם בערב ובלילה. אחרי ארוחת ערב התכנסו לקריאה משותפת בהודעת הנאשם שנמסרה באותו היום. את ההתכנסות הזאת כינו, ודאי בחיך, "קריאת פרקי תהילים".⁸⁹ לדברי זלינגר, האינטנסיביות חייבה פתרונות יצירתיים, אך התנאי הראשון היה התמסרות מוחלטת למשימה, שביסודה התמודדות עם עבודה בתנאים לא נוחים, הרחק מהבית.⁹⁰ לחץ ומתח היו ככל הנראה מנת חלקם של הכול, גם אם לא שיתפו בזה.⁹¹ כשתהה העיתונאי רפאל בשן אם זלינגר סובל מביעותי לילה הדף הלה את שאלתו.⁹² השוטר דליה שני, ששימשה כתבנית, סיפרה ברשמיה מעבודתה במזכירות כי החומר שקראה "הפך את שנתי לטרופת

84 א. זלינגר "פקודת קבע מס' 9 – כיבוי אש" א"מ א-3070/9, לעיל ה"ש 33.
 85 זלינגר "פקודת קבע מס' 6"; א. זלינגר "פקודת קבע מס' 12 – נקוי חדרי ארכיון" (14.12.1960);
 א. זלינגר "פקודת קבע מס' 10 נוהל פתיחת דואר וחבילות". כל הפקודות נמצאות בא"מ א-3070/9, שם.
 86 זלינגר "לשכה 06", לעיל ה"ש 24, בעמ' 11-12.
 87 בר-שלום "רשימות על פעילות ענף 1", לעיל ה"ש 50.
 88 לשכה 06 "נוהלי שגרא" (9.6.1960) א"מ א-3070/10, "נספח פקודות שגרה 06", ISA- IsraelPolice-EichmannTrial-000r2I2.
 89 מכתב מנדל למפקד המחוז הצפוני, לעיל ה"ש 62.
 90 זלינגר "לשכה 06", לעיל ה"ש 24, בעמ' 15-16.
 91 הן "אברהם זלינגר", לעיל ה"ש 29.
 92 בשן "הימים והלילות", לעיל ה"ש 49.

סיוטים".⁹³ לימים כתבה רות שי: "כשקראתי את המסמכים הללו, בלטו המספרים המודגשים והרגשתי, בהדרגה, שאני יותר ויותר נשאבתי ונסחטתי". היא לא שכחה את היום הראשון בעבודה: "סיימתי לעבוד בשעה 18:00. חזרתי למקום המגורים המשותף, בהר הכרמל, יחד עם שתי עובדות, וכבר בשעה 20:00 נשכחתי לישון, ממוטטת".⁹⁴ בעבור יעקובסון הציפו המסמכים את זכרה של סבתא שלה זטה היימן, שנרצחה באושוויץ.⁹⁵ לחץ זה הופג בדרכים שונות. בנסיעות לתל אביב וחזרה בימי שלישי, אז יצאו לחופשה קצרה בבית, ובימי שישי בצוהריים, כשיצאו לחופשת סוף השבוע, צחקו והתברדו. בימי שישי עצרו בשדה באזור ואדי מילך, "לקטוף פרחי בר, אך בעיקר לנשום אוויר צה של המרחב הפתוח ולהנות ממבט בשמים הכחולים".⁹⁶ במשטרת ישראל לא סיפקו משאבים שיסייעו להפגת מתחים. "טבעי היה ששאפנו לשנות בערכים את האווירה של הנאצים ושל השואה שאותה ספגנו במשך כל היום", כתב צפיר, "ההזדמנות היחידה היתה אפוא לבקר במסעדה, לאכול ארוחה חמה או לשבת בשיחת רעים על כוס קפה. מובן, שהדבר היה כרוך בהוצאות, אולם כאמור, לא נמצא בתקציב הגדול שהוצא לפרשה זו, שום תקציב קטן להוצאות שלנו".⁹⁷

לכך נוספו תנאי עבודה לא נוחים. בתחילה חלקו שני חוקרים שולחן אחד, ובחדר אחד ישבו בין שישה לשמונה אנשים; החדרים לא היו מוארים היטב, והיה קושי לאווררם בקיץ ולחממם בחורף; מספר השלוחות בקו הטלפוני היה קטן, והיה קשה להוציא שיחת חוץ; מקום למנוחה לא היה; והתפריט בחדר האוכל היה צה"לי.⁹⁸ ציוד לעולם היה חסר: לעיתים שאלו מכוונות לקריאת מיקרופילמים מצה"ל ומן הטכניון בחיפה.⁹⁹

כשלושה שבועות לפני פתיחת המשפט פורקה לשכה 06. הארכיון הועבר לבית העם והוקמה יחידת המאסף של לשכה 06, שתפקידה היה לעמוד לרשות התביעה הן בריכוז חומרים שהמשיכו להגיע והן באספקה שוטפת של מסמכים לפי דרישה.¹⁰⁰ עם המעבר לירושלים, במרץ 1961, שפע גדעון האוזנר שבחים, וכתב לראש הממשלה כך:

אני מוצא מחובתי להודיעך כי עבודתם זו ראויה להוקרה ושבח. קבלתי מהם הערכות ותמציות היסטוריות ערוכות בכשרון, בטוב טעם ובדיקנות, כתובות בידי אנשים שאינם עוסקים בכך במלאכתם היום-יומית. כן גלתה הלשכה תבונה וסקול-דעת בכרירת ראיות היסטוריות ומיון. [...] המשימה הלאומית הגדולה שהוטלה עליהם העלתה אנשים ממסגרתם והרימה אותם לפסגות חדשות של מאמץ נפשי ואינטלקטואלי. [...] בסיכומי של דבר מותר לי, כאדם

- 93 מכתב דליה שני "חוויותי מלשכה 06" א"מ א-3039/1, לעיל ה"ש 50.
- 94 שי "סיוע בהכנת חומר לבית-המשפט", לעיל ה"ש 83.
- 95 ריאיון עם חנה יעקובסון, לעיל ה"ש 40.
- 96 שי "סיוע בהכנת חומר לבית-המשפט", לעיל ה"ש 83.
- 97 נעמי קורל מנדל זה אני – סיפורו של נצ"מ מנחם צפיר – ניצול שואה שהיה בין חוקריי של אייכמן 108 (2005) (להלן: קורל מנדל זה אני).
- 98 ברי-שלום "רשימות על פעילות ענף 1", לעיל ה"ש 50.
- 99 זלינגר "יסוד לשכה 06", לעיל ה"ש 35.
- 100 דו"ח שנתי 1960, לעיל ה"ש 22, בעמ' 7-8.

המסוגל כיום להעריך את עבודת לשכה 06 בכל היקפה, לקבוע כי המשטרה מלאה משימה זו בכבוד.¹⁰¹

המחמאות שחלק התובע מלמדות לא רק על שבה והלל אלא גם מראות כיצד מלכתחילה הייתה הערכתו כלפי המשטרה מסויגת. מן הדברים מתקבל הרושם שזלינגר, הופשטר ואנשיהם הפתיעו אותו לטובה. ולא זאת בלבד אלא שנראה כי מקומו המרכזי של האוזנר במשפט והתהילה שהוא זכה לה אז ובשנים שאחרי כן אפשרו לו, בהזדמנות זו ובאחרות, לחלוק למשטרה מחמאות בנדיבות, כמו שחקן ראשי שמשבח את אחרוני השחקנים, שכן אין הם מאיימים עליו בשום צורה.

זה היה שונה לחלוטין מדברים שאמר האוזנר בריאיון לג'רוזלם פוסט באוקטובר 1960, אז הוא אמר כי חקירת המשטרה נסחבת וכי בכוונתו ללמוד כיצד אפשר להאיץ אותה כדי להגיע לעיקר, שהוא עבודת התביעה. בעקבות פרסום הריאיון פנה זלינגר לשר המשטרה, והלה כתב לשר המשפטים:

אין ברצוני להרגיש היכן "נסחבים" המשפטים. ברצוני רק להעיר שיועץ משפטי לממשלה באם יש לו איזו הערה שהיא לגבי חקירות המשטרה לחיוב או לשלילה, רצוי יותר שיעיר את אוזנם של שר המשטרה והמפקח הכללי של המשטרה על כך ולא יפרסם זאת ברבים באמצעות העתונות. [...] לך איני צריך לומר מי נושא בעול החקירות ובעול ההכנה למשפט הנ"ל והאם זוהי הדרך להעריך את עבודתה של המשטרה? [...] לא זוהי הדרך לעבודה הדורשת אמון הרדי ושותף פעולה.¹⁰²

מלבד זעמו של זלינגר, שהגן על חוקריו ועל שוטריו, שעבדו באינטנסיביות, נראה שהיה בזה הן ביטוי לאופן שראה האוזנר את עבודת המשטרה בתיק זה והן שיקוף למערכת היחסים הכללית בין משטרת ישראל ובין מערכת המשפט באותה תקופה, שאז לא פעם מתחו שופטים ביקורת על פעילות המשטרה,¹⁰³ במקרה הזה בתיק חקירה שעמד בראש כותרות העיתונים ועורר עניין ציבורי רב.

כיום ראשון, 19 במרץ 1961, הועמסו 63 ארגזים בשלוש משאיות והועברו לאולם בית העם. כשהגיע צפיר, ראש ענף 3, לירושלים התברר לו כי יוכל למקם את החפצים רק בחצי משטח האולם שהוקצה לו מראש. החומר, שעד אז נשמר בקפדנות, הונח בחוץ במזג אוויר גשום. בפנים התהפכו אצטבות שכרעו תחת עומס התיקיות. במקום הסתובבו פועלים שהקימו בימות לטלוויזיה ומתקנים למיזוג אוויר. צפיר פינה מהאולם את הפועלים, אנשיו

101 מכתב גרוען האוזנר לדוד בן-גוריון "משפט אייכמן" (1.3.1961) א"מ א-37/3056, לעיל ה"ש 25.

102 מכתב שר המשטרה לשר המשפטים (9.10.1960) א"מ א-3/3146, "משפט אייכמן עתונות בארץ", ISA-justice-StateAttorney-000r1y7.

103 לביקורת בסוף שנות הארבעים וראשית החמישים, ראו גיא לוריא "משטרה בשביל הנייטיב'ס": ההיסטוריה של הקמת התביעה המשטרית "משטרה והיסטוריה", 119 (2019); ליאורה בילסקי "לפני זה לא עברנו על גדרות": העיר, האישה והמשוטט במשפט יעקובוביץ' המשפט טז 131, 137-143 (2011). לשנות החמישים: יורם רבין, "שורת המתנדבים" ומשפט ההיסטוריה, המשפט ג 387 (1996); פולה קבלו "בין אזרחים למדינה חדשה – סיפורה של שורת המתנדבים" עיונים בתקומת ישראל 13, 203 (2003). תודתי לד"ר נעמי לבנקרון על עזרתה בנושא זה.

חיזקו את האצטבבות בעצמם. תסכולו ומחאותיו כלפי ראשי המשטרה לא זכו למענה. גם העבודה השוטפת של יחידת המאסף של לשכה 06 התנהלה לא כמו שצופה, וכוח האדם המועט שהוקצה לו לא עמד בקצב העבודה שדרשה התביעה, "והגרוע מכול – אין לי אל מי לדבר. אני נראה כאן כמו בן חורג שצריך לחנכו שישכח על 06".¹⁰⁴ בכל זאת הוא הצליח לעמוד במשימה.

ג. "במטותא ממך, עזוב את כל זה. אין לכך כל ערך": ניסיונות לתעד את לשכה 06

עם סיום עבודתן של לשכה 06 ושל יחידת המאסף שלה נערך מסדר סיום ולא מסיבה, כמקובל, "מאחר ולאור הנושא, אין לערוך מסיבה". בתוכנית: דברי המפכ"ל וחלוקת אלבום תצלומים למזכרת. מי ששירתו בלשכה שלושה חודשים לפחות הוזמנו לשבוע נופש בבית מלון.¹⁰⁵ על מסדר הסיום דווח בעיתונים.¹⁰⁶ זו הייתה אחת הפעמים המועטות שדווח בהן בהרחבה על לשכה 06. בראשונה היה זה עם הקמת הלשכה, ואחרי כן במסיבות עיתונאים שדווח בהן על איסוף חומר, בעיקר בעקבות נסיעות לאירופה.¹⁰⁷ לאורך חודשי עבודתה של לשכה 06, גם המפכ"ל לא טרח להבליט אותה: עיקר הריאיון שנתן לעיתונאית בעיתון חרות יהודית וינקלר בנובמבר 1960 היה פעילות המשטרה למיגור הברחת סמים וסחר בהם, ולא חקירת אייכמן.¹⁰⁸ הדבר בלט במיוחד בשל הדיווחים על פעילותם של מוסדות אחרים שעמדו בקשר עם לשכה 06. כך קרה למשל שעל פעילות יד ושם ומשטרת ישראל נודע לציבור בדיווח על דיונים במועצת רשות הזיכרון לשואה ולגבורה.¹⁰⁹

ב-28 בפברואר 1961, שבועות אחדים לפני פירוק היחידה, ארגנה משטרת ישראל סיור במחנה אייר לעורכי העיתונים. התוכנית כללה ביקור בתא המעצר של אייכמן ובחצר הפנימית. אחרי כן המשיכו לסיור בבסיס המשטרה בשפרעם.¹¹⁰ העיתונאים התעניינו פחות בחוקרים ויותר בסדר יומו של אייכמן ודיווחו בקצרה על עבודת לשכה 06. אומנם התעניינות

104 מכתב מ. צפיר "סכום פעילות בימים 15.3.61 – 26.3.61 – ענף 3", א"מ א-3056/37, לעיל ה"ש 25.

105 א. זלינגר "זכרון דברים" א"מ א-3062/2, "תיקי מינהל של גופים משטרתיים שרוכזו על ידי לשכה 06 לאחר סיום הפרשה", ISA-IsraelPolice-EichmannTrial-000qy5k (להלן: א"מ א-3062/2).

106 "טכס סיום עבודתה של לשכת-06" קול העם 6.3.1961, 4; "מתפרקת הלשכה '06'" למרחב 5.3.1961, 6.

107 ראו למשל "ראש 'לשכה 06' מספר על שליחותו באירופה" למרחב 25.7.1960, 1.

108 יהודית וינקלר "ראיון השבוע עם מר י. נחמיאס, המפקח הכללי של המשטרה – על ועידת אינטרפול, פרשת יוס'ליה ולשכת 06" חרות 25.11.1960, 4.

109 "ההכנות למשפט אייכמן והוראת השואה בדיוני מושב מועצת יד ושם" דבר 30.11.1960, 1; "חומר-אישום רב הוכן ע"י יד ושם" למשפט אייכמן" ה"צפ"ה 30.11.1960, 4.

110 בזמן הסיור נמצא אייכמן במקום אחר במתקן, ולאחריו הוחזר לתאו. ראו "בקרוע ועדת העורכים באייר ובלשכה 06 ביום 28.2.1961" (23.2.1961) א"מ א-3056/37, לעיל ה"ש 25.

העיתונאים בלשכה 06 גברה מעט בעקבות הסיור, אך היא הניכה לא יותר מפרסום ידיעה.¹¹¹ ככלל, עיתונאים ראו במשטרת ישראל גורם אחד מבין רבים בפרשת משפט אייכמן, ולא ראשון במעלה: צוות התביעה בראשות האוזנר היה זה שעורר הערצה והשתאות. אנשי לשכה 06 הוצגו, כמו שנכתב במאמר המערכת בעיתון דבר, בתור "שותפים סמויים מן העין".¹¹² התייחסות זו מתמצת את גישת העיתונאים למקומה של לשכה 06 בפרשת המשפט, וגם היא ממחישה את הפער בין העבודה המאומצת והאדירה של השוטרים בתיק חקירה זה, שהיה חסר תקדים גם בהיקפו, ובין ההד הציבורי שקיבלה.

כמעט עלומים היו אנשי לשכה 06, וכך נותרו, על אף מאמצייהם לתעד ואולי אף לפרסם את פועלם עם תום המשפט. ניכר כי העבודה המרוכזת שביסודה מקורות היסטוריים ומלאכת התייעוד כשלעצמה חידדה בעיני זלינגר את החשיבות שבתייעוד עבודת פקודיו. עם התחדשות הוצאתו לאור של **רבעון המשטרה** פורסמה סקירה מפרי עטו על לשכה 06.¹¹³ לצד זה, ניסו בלשכה 06 לבנות מורשת, אגב פנייה לאנשי הלשכה בבקשה שיכתבו את זיכרונותיהם.

ב־1 ביוני 1962, בוקר היום שבוצע בו גזר הדין, פנה יהודה רשף לעמיתיו לשעבר בבקשה שישלחו לו את רשמיהם. בנובמבר שלח מנדל שני עמודים, ובהם הביא את הכרוניקה, ציין את תפקידיו וציין גילוי המסירות למלאכת החקירה גם בלילות.¹¹⁴ הוא התנצל על המשלוח המאוחר: עם תום העבודה הרגיש את העומס הרגשי, ומאז "השתדלתי לשכח ככל האפשר מה שכתב בשואה".¹¹⁵ רשף הבין לליבו, אך ביקש שבכל זאת ירחיב.¹¹⁶ היו כאלה שסירבו. "עקב התקפת לב שפקדה אותי לפני מספר חדשים, אין לי השראה לכתיבה", כתב יוסף זינגר, אך שלח כמה אנקדוטות: כיצד הקפידו שלוש הסיכומים של המדור תימנע מקלישאות ועל סדר פסח תש"ך שעשו בצוותא, אז המציאו ראשי תיבות חדשים לעשר המכות: דמם צריך כפרה עבור דמם שנשפך בישראל אייכמן חייב בדין (דצ"כ עד"ש באח"ב).¹¹⁷

משה זיו חשב שזה רעיון לא מוצלח. מכתבו לזלינגר, אשר הוא נימק בו מדוע לדעתו כתיבת זיכרונות מיותרת, זורע אור על אנשי לשכה 06 ותפיסתם את עבודתם. דומה שהוא הרשה לעצמו לפנות אל מפקדו לשעבר בלשון ישירה. בשל דימויו של זלינגר כאיש קשוח, זה לא היה דבר של מה בכך:

אין חולק, כי היתה זו מלאכת מחשבת מא' עד ת'. הלכידה, החקירה, התביעה והשיפוט עד להוצאת גזר הדין לפועל ועד בכלל. עם כל הכבוד לך ולכל אחד מאנשי 06, איני רואה בכך כל מעשה המחייב הנצחה ופרסום. כל אחד מאתנו

111 ראו למשל "לשכת 06" מיינה וחקרה מאות אלפי תעודות – ביקור במחנה-המעצר ובתא של אייכמן" מעריב 1.3.1961, 2; "ביקרנו בבית-המעצר של אייכמן – לשכת 06 מסיימת את עבודתה" קול העם 1.3.1961, 4.

112 מ.ד. "דבר היום" דבר 13.6.1961, 1.

113 "בשער הכרך הרביעי", לעיל ה"ש 57.

114 מכתב מנדל למפקד המחוז הצפוני, לעיל ה"ש 62.

115 מכתב י. מנדל לא. זלינגר (1.9.1962) א"מ א-3039/1, לעיל ה"ש 50.

116 מכתב יהודה רשף למנדל (18.11.1962), שם. אם נענה מנדל לבקשה זו, תשובתו אינה מתועדת בתיקים בנושא זיכרונות עובדי הלשכה.

117 מכתב י. זינגר למפקד המחוז הצפוני (2.7.1962), שם.

נתן את חלקו לכך, איש איש כפי יכולתו. אתה מסרת מזמנך ומכשרונך שחוננת בו, ארגנת צוות של בעלי רמה מתאימה, עשית וסיימת מפעל שללא ספק ולכל הדעות הנך ראוי להתברך בו. אני מוכן להוכיח לך, כי במעשי יום יום שלך הנך ראוי להתברך במחשבותיך, בתחבולותיך (במובן החיובי של המלה) ובעמל. אין בכוונתי גם לומר לך דברי שבח ותהלה, אך אני שואל אותך, האם גם אנחנו נתפסים לפרסומת? [...] במטותא ממך, עזוב את כל זה. אין לך כל ערך, לא היסטורי, ולא מעשי, לא בשבילנו חוקרי לשכה 06, לא בשבילך אישית, כאיש שעמד בראש המבצע של החקירה ולא בשביל משטרת ישראל שהעמידה אותך בראש מבצע זה. כל מה שנכתב עד כה היה די והותר. הכלל הוא: כל המוסיף, גורע.¹¹⁸

בדבריו אלה, ובייחוד בשאלה הרטורית בעניין היגררותה האפשרית של משטרת ישראל ל"פרסומת", ברורה עמדתו בנוגע למקומה של המשטרה בעניין ארגונים וגופים אחרים שהיו מעורבים במשפט אייכמן, וגם קָמָוּ בנוגע להתנהלות התביעה בתחום יחסי הציבור, שעוררה בו דחייה.

זיכרונות אלה לא מצאו את דרכם לספרי המורשת מטעם משטרת ישראל. בספר האירועים של המשטרה, שמובאים בו ציוני דרך חשובים בתולדותיה, לא זכה משפט אייכמן להדגשה מיוחדת. כשנסקרו אירועים מרכזיים בשנת 1960 נזכר המשפט הצפוי לצד אירועים כמו חיפושים אחרי פגוע שנעלם בקריית שמונה.¹¹⁹ ב-1961 אין למשפט זכר. היעדר התייעוד צרם לבכירי המשטרה: ניצב משנה יוסף בן-פורת, אז עוזר המפקד, ייחד בספרו האוטוביוגרפי פרק לנושא חקירת אייכמן, אף שהוא לא היה מעורב בה. "לא היה כלל בכוונתי לכתוב על פרשת חקירתו של אייכמן", כתב. "טענתי, כי כבר כתבו ודשו די בארץ ומחוצה בפרשה זו, ואין מה להוסיף. נכנעתי רק כשאמרו לי: שני חברים, קציני משטרה, רמי זלינגר ואפרים הופשטטר – שעמדו בראש המאמץ הגדול של החקירה והכנת החומר לתביעה במשפט – אינם עוד בחיים. האם אין הם ראויים לכך שייכתב על מפעלם?" כך הוא כתב על ההתעלמות מלשכה 06 בספרים מטעם המשטרה ובפרסומיה: "רגשות בזיון וקצף הציפוני".¹²⁰

אחרי פירוק לשכה 06 חזר זלינגר לתפקידו כמפקד מחוז הצפון, ב-1963 הוא פרש מהמשטרה וב-1972 הלך לעולמו. הופשטטר שירת בבית הספר לקציני משטרה בכירים, היה מנהל מחלקת חקירות כלכליות, וב-1969 הושאל למשרד החוץ ושירת כקונסול הכללי בטורקיה. ב-17 במאי 1971 הוא נחטף בידי טרוריסטים, ואחרי חמישה ימים נרצח בידיהם.¹²¹ צפיר שירת כראש אגף רישום ומיכון במשטרה, לימים יחידת המחשב.¹²² לס פרש מהמשטרה ב-1968 ועזב את הארץ. ב-1983 הוא קיבל אזרחות גרמנית. "אני סולח,

118 מכתב משה זיו לאברהם זלינגר (26.6.62) א"מ א-3039/1, לעיל ה"ש 50.

119 אלי הוד ספר האירועים א 237-244 (1998).

120 בן-פורת מחסום לתוהו, לעיל ה"ש 27, בעמ' 150-151.

121 "ניצב משנה אפרים אלרום הופשטטר – סיפור חייו" אתר יזכור www.izkor.gov.il אפרים 20% אלרום 20% הופשטטר/32a4ee7f83e3f52300c2cfcb3ce42f6d.en

122 קורל מנדל זה אני, לעיל ה"ש 97, בעמ' 117.

איני שוכח", אמר.¹²³ באותה שנה הקדים מכוא לספר שכנס מבחר מתמלילי חקירותיו את אייכמן, ובו תיאור יוצא דופן בכנותו בדבר יחסיו עם הנאשם.¹²⁴ ב-1987 הלך לעולמו. אחרי מותו פרסם הסופר יורם קניוק רשימה, ובה מילים קשות: "מה שקרה ללס, במשך תשעת החודשים שבילה עם אייכמן, היה שהוא עצמו הפך לכירוקרט", קבע, ותקף אותו על שנהיה "הסלחן הגדול" שהכיר את השד וחסלו – כדי לתת למצפון האפל של גרמניה חותם של כשרות".¹²⁵ גולדמן גלעד שירת במחלקת הפלילים באגף החקירות, שימש נציג הגזברות של הסוכנות היהודית בדרום אמריקה ואחרי כן מילא תפקידים שונים בהנהלת הסוכנות היהודית וההסתדרות הציונית העולמית.¹²⁶

מלבד ניסיונות לקבץ את זיכרונות לשכה 06 אז, הייתה באותם ימים יוזמה כלשהי להפקת סרט תיעודי בעקבות עבודתם. לא ברור אם מדובר בניסיון ליצור סרט מן החומרים החזותיים שנאספו וקוטלגו בארכיון שלה או סרט שיתעד את עבודת היחידה, כמו אלבום התמונות שעותקים ממנו נמסרו למזכרת לאנשיה אחרי שהסתיים המשפט.¹²⁷ סרט זה לא הופק, וגם רובו של תיעוד של עבודת לשכה 06 דָּמַם בארכיון המטה הארצי של המשטרה.

סיכום

עבודת לשכה 06 הניחה את התשתית להרשעת אייכמן מבחינה משפטית. כמו במשפטי נירנברג, כך ביגור ביססו את תיק הפושע הנאצי על מסמכים. "גם זו היתה אחת הסיבות שהמשפט ההוא לא זיעזע את הלבבות", הסיק האוזנר כשהשווה את ההר הציקורי של משפטי נירנברג בבואו לנצח על ההר הציקורי שיעורר המשפט בירושלים.¹²⁸ כדי לזעזע היה צורך בהופעה בשר ודם; זו תרמה להרגשה שמשפט אייכמן היה כמפץ גדול בתולדות החברה הישראלית והשוואה,¹²⁹ אך המסמכים זיעזעו, אולי לא פחות. בספטמבר 1961 כתב חיים גורי:

הרי ידענו את הדברים האלה, לא?!

ידענו, כן. גם לפני משפט אייכמן ידענו. חוקרים והיסטוריונים ובעלי אסופות טרחו בעבודה אינ-סופית בארץ ובחוץ-לארץ והעניקו לנו את ספרות הדוקומנטציה, זו שרבים כיסו עיניהם בהתקרבת אליה [...] אך כאשר עבר החומר הזה אל שולחן התביעה והיה לחלק מכתב-האישום, כאשר פרצו המיסמכים האלה מדממת הארכיונים, דומה היה כי כעת הם מדברים בפעם הראשונה, והידיעה ההיא היתה שונה מאד מן הידיעה הזאת. חלה בהם אותה תמורה המתחוללת

123 שבתי פורטנוי "החוקר שהפך לסופר" ידיעות אחרונות 21.3.1968, 9, 18; ראומה זיסקינד "אבנר לס – הקצין שחקר יום-יום את אדולף אייכמן" מעריב 9.1.1987, 3.

124 EICHMANN INTERROGATED, לעיל ה"ש 38, בעמ' v-xxii.

125 יורם קניוק "המסכן מת" ידיעות אחרונות: 7 ימים 23.1.1987, 10.

126 גולדמן גלעד מי באש ומי במים, לעיל ה"ש 50, בעמ' 313-315.

127 ריאיון עם חנה יעקובסון, לעיל ה"ש 40; וכן ריאיון עם רות שי (23.1.2017).

128 האוזנר משפט אייכמן בירושלים, לעיל ה"ש 4, בעמ' 295.

129 שפירא "השוואה", לעיל ה"ש 3, בעמ' 86.

בדברים היוצאים מן הכוח אל הפועל ותהליך זה שיחרר אנרגיה עצומה של
 "כעת אני מבין ותופס".¹³⁰

לשכה 06 הייתה זו שהביאה את החומר הזה אל בית המשפט; אלה היו המסמכים שעוררו
 רושם עז בגורי ביושבו באולם בית העם. חוקריה נשאו אותם הלאה, פשוטו כמשמעו, אל
 שולחן התביעה; אך לשכה 06 לא נרשמה בספרי התיעוד וההיסטוריה בתור זו שהפרה את
 דממת הארכיונים וגם לא בתור מי שעבודתה הניחה את התשתית להפרה זו, אלא התביעה
 שהשמיעה את הסיפורים בנאום הפתיחה וכמובן מעל דוכן העדים. התביעה עלתה על
 הבימה הציבורית, ואילו לשכה 06 התקבעה מאחורי הקלעים. כך קרה שלשכה 06, ובתוך
 כך משטרת ישראל, בפרשת משפט אייכמן נחשבה משנית לעבודת צוות התביעה, הן בזמן
 הפרשה והן בשנים שאחרי כן. בפועל, חשיבותה הייתה רבה ביותר, ותרומתה לפרשה זו
 הייתה אדירה. לזו ההסבר לכך נעוץ במטרת עבודתה: להבדיל מן התביעה, לשכה 06 לא
 שאפה לטלטל את הציבור אלא רצתה להוכיח את אשמת הנאשם בפני בית המשפט – זו
 הייתה מהות עבודתה מבחינה מקצועית. כך משטרת ישראל שמה לה למטרה לבנות תיק
 שיכלול די ראיות להרשעה, ואילו התביעה שמה לה מטרת אחרות, לא משפטיות טיפוסיות
 אלא לאומיות ומדיניות, פוליטיות וחברתיות.

בסופו של דבר, משפט אייכמן זיעזע את הלבבות ונצרב בהם, בדיוק כמו שחתרה לכך
 התביעה, באמצעות האנשים – ניצולי השואה וסיפוריהם האישיים שנשמעו מכלי ראשון
 באירוע פומבי גדול. רשמיו של גורי מלמדים על מידת ההטמעה של גישה זו בקרב הציבור,
 כשמצא בעדויות מעין ערך משפטי: "העדים הרבים לא באו ליצור הצטברות אחרת של
 מכאוב וזעם. הם נתנו עדויות על מנת להאיר את ההשמדה לפרטיה. [...] הם היו עיקר
 המשפט, כאשר היו באי־כוחה המהימנים של השואה. הם היו העובדות".¹³¹

גישה זו חלחלה לתודעת השואה בארץ: משפט אייכמן הניע את פרשת השואה מן העבר
 אל ההווה, משנות הארבעים באירופה לראשית שנות השישים בישראל, כמו שהמשיג זאת
 דוד פרלוב בסרטו התיעודי זכרונות משפט אייכמן,¹³² ולא: זכרונות ממשפט אייכמן, שהוא
 הציג בו את עצם המשפט כמאורע; ובמילותיו של גורי: "כעת התחוללה השואה, ולא בכל
 תאריך אחר שבין השנים ההן לבין תחילת המשפט".¹³³ אין ספק שלאנשי לשכה 06 היה
 חלק מרכזי ביותר בעיצוב התודעה שאפשרה את עצם ביטוייה של תובנה כזו, אך היא עשתה
 זאת ממקומה הרחק מאור הזרקורים. להבדיל מהתביעה, שהתמקדה במיצובו של משפט
 אייכמן כאירוע מונומנטלי בתולדות החברה הישראלית במדינתה, במטרה ראו בפרשת
 השואה אירוע היסטורי, השייך לעבר ועומד לחקירה קפדנית ודקדקנית, אגב הסתמכות על
 מסמכים, ולא דווקא על עדויותיהם של האנשים, הנמסרות ממרחק זמן.

סיפורה של לשכה 06 חשוב להבנת פרשת משפט אייכמן מן ההיבט ההיסטורי שלו,
 בהקשרים של תולדות המשטרה, וגם מגמות בנוגע לחברה הישראלית בכלל וליחסה לשואה
 בפרט. אכן, כמו שכתבה יבלונקה, תיק אייכמן היה אחת משעותיה היפות של משטרת

130 גורי מול תא הזכויות, לעיל ה"ש 1, בעמ' 243.

131 שם, בעמ' 242-243.

132 זכרונות משפט אייכמן (רשות השידור, 1979).

133 גורי מול תא הזכויות, לעיל ה"ש 1, בעמ' 244.

ישראל;¹³⁴ עד 1961 הייתה זו בלי ספק שעתה היפה. האחריות על תיק אייכמן זקפה את קומתה: אף שבשום שלב לא עלה על הדעת למסור את החקירה לידי גוף אחר – שירותי הביטחון, משרד המשפטים – במשטרת ישראל הציגו את הטלת המשימה על כתפיהם כהוכחה לאמון שהצליחו לרכוש בקרב השלטון, גילוי כבוד כלפיהם.¹³⁵ הרכב קציני לשכה 06 ושוטריה שיקף את צמרת המשטרה באותה תקופה. בכיריה היו יוצאי אירופה, ותיקים בארץ. כמעט כל הנשים בה מילאו תפקידים זוטרים ומצומצמים.¹³⁶ שילוב אישה אחת בתפקיד בכיר יחסית (יעקובסון) מצטרף למגמה שהחלה להסתמן אז בעניין שירות נשים במשטרה בכלל, עם הקמת יחידת השוטרות בפיקודה של ניצבת משנה נעמי שדמי והרחבת התפקידים שהוקצו לנשים בה.¹³⁷

ההרכב של לשכה 06 שיקף וביטא מגמות בחברה הישראלית בראשית שנות השישים בנוגע למקומם של ניצולי השואה בה. ציבור זה לא היה מושקף ופסיבי, אלא מעורב ופעיל.¹³⁸ עם קציני לשכה 06 נמנו גם ניצולי שואה, אף בתפקיד בכיר: דוגמאות לכך הם צפיר, ראש ענף 3, וגולדמן גלעד, שנוכחותו באולם בית העם גם שימשה השראה ליצירה תיעודית ולמטבע הלשון "המכה ה-81".¹³⁹ עבודתה של לשכה 06 גם זורעת אור על תיעוד השואה בארץ, שבאותן שנים עשה צעדים ראשונים ומהותיים: יד ושם ובית לוחמי הגטאות העמידו לרשות החוקרים את החומרים שכבר נאספו אצלם. מכל הסיקירות על עבודת הלשכה ברור שהיה חומר רב מאוד ללמידה ולחקר, לקריאה ולעיון. עומס העבודה בלשכה 06 מחזק את הטענה בדבר נוכחותה האינטנסיבית של פרשת השואה בשיח הציבורי לפני משפט אייכמן, שלא התאפיינה בשתיקה או בהשתקה.

הנה כי כן, רשמית היו קציני לשכה 06 ואנשיה חוקרים. כדי למלא את משימתם היה עליהם לחקור: להעמיק את בסיס הידע שלהם בנושא ולאתר מקורות ובתוך כך להשתלט על כמויות גדולות מאוד של חומר בלחץ זמן. זה היה מקומם רשמית. אך כמו שלשכה 06 הייתה יחידה מיוחדת, כזו הייתה החקירה שניהלה. החקירה, וכן התיעוד הדל את פועלה של לשכה 06 ככל הידוע מארכיון משטרת ישראל ומקומם בתודעה הציבורית כמשניים לצוות התביעה, עשו את חוקרי לשכה 06 מחוקרים למעין תחקירנים, דהיינו למלקטי מידע. באולם בית העם, באירוע שהיה לקתרוזים לאומי, לשכה 06 נותרה בצל. להבדיל מהתביעה,

- 134 יבלונקה מדינת ישראל נגד אדולף אייכמן, לעיל ה"ש 3, בעמ' 91.
- 135 "החקירה לקראת משפט א. אייכמן – דו"ח סיכום" (14.2.1961) א"מ א-2/3062, לעיל ה"ש 105.
- 136 גבע "שחרור בתנאים מגבילים", לעיל ה"ש 44.
- 137 צפורה שחור-ירובין "שיטור ומגדר: כניסתן של נשים למשטרת ישראל, 1948-1981" קתדרה 164, 139 (2017); שדמי מרתה ונעמי, לעיל ה"ש 43.
- 138 ראו למשל בעז כהן הדורות הבאים – איככה יידעו? לידתו והתפתחותו של חקר השואה הישראלית (2010); שרון גבע אל האחות הלא ידועה – גיבורות השואה בחברה הישראלית (2010).
- 139 מטבע לשון זה נוצר לאור עדותו של יוסף בושמינסקי במשפט; הוא סיפר אז על נער שספג שמונים מלקות ונשאר בחיים. נער זה היה מיכאל גולדמן גלעד, שהגדיר את היחס שקיבל בארץ כמכה נוספת שספג, והיתה למכה ה-81. גולדמן גלעד מי באש ומי במים, לעיל ה"ש 50, בעמ' 310-311.

היא לא הייתה פעילה בהפקתו של המשפט כאירוע שהיו לו, כמו שהבחינה חנה ארנדט, מאפיינים תיאטרליים.¹⁴⁰

גם כעבור שנים נותרה לשכה 06 בצל. מלבד מהות עבודתה כאמונה על מסמכים, יש עוד הסברים לדחיקתה לשולי פרשת המשפט, ואלה בעיקרם היבטים ארגוניים ואישיים. ההסבר הראשון קשור לצביון הארגון שהיא פעלה בו. בזמן משפט אייכמן פעלה משטרת ישראל כראוי לגוף שתפקידו אכיפת החוק ומעצם קיומו הוא פועל מאחורי הקלעים ומכין את התיק כעבור הפרקליטות. כך הסביר גולדמן גלעד: "היינו משוכנעים שהשירות שלנו הוא לטובת המדינה, לטובת טיפוח חוש האזרחות, מניעת פשעים, גילוי פושעים. זה היה כעין צד אידיאולוגי של העבודה שלנו, אנחנו לא קראנו לפעילות שלנו עבודה אלא שירות".¹⁴¹ לא מן הנמנע שבתפיסה זו איששו קציני לשכה 06 את שוליותם: משרתי התביעה, ולא חוקרים. גישה זו ניכרה גם בתובע כשתייג את עבודתה לאו דווקא כחקירה אלא תחקיר.¹⁴² ההסבר השני נוגע לאיפול שהוטל על לשכה 06. סודיות זו לא הצייתה דמיון כמו לכידת אייכמן בארגנטינה. העיתונאים הסתפקו במידע שקיבלו רשמית. שיא הסיורים במחנה אייר היה לחזות בתא של אייכמן, ולא ערמות מסמכים בחדרים נעולים. גם הריחוק ממרכז הארץ הקשה. שגרת העבודה של משטרת ישראל לא התאימה לאירוע בסדר גודל של משפט אייכמן בירושלים. להבדיל מחקירות אחרות, כאן בהחלט היה בכוחה להאיר את מקומה, ולו למשל בעבודה נמרצת יותר של דוברות משטרת ישראל, שמדי פעם בפעם קיימה מסיבות עיתונאים בנושא החקירה, אך לא בהרחבה. נראה שגם המפכ"ל לא שם דגש בראיונותיו בתקשורת על לשכה 06. מנקודת מבט היסטורית, היעדר סיקור עיתונאי נרחב, שהוא מקור היסטורי מרכזי להבנת הלכי רוח בציבור הישראלי באותם ימים, היה בעוכריה.

ההסבר השלישי קשור לנפשות הפועלות. שום קצין במשטרת ישראל, גם לא זלינגר או הופשטטר, לא יכול להתחרות בזוהרו של התובע, שכוכבו דרך במשפט, ובמשך השנים חזר ועסק באירוע זה, כתב עליו ופרסם על אודותיו. גם אנשי לשכה 06 שהיו עשויים לזהור לרגע, דוגמת גולדמן גלעד, בלטו לעין הציבורית לא בזכות עבודתם במשטרה אלא על רקע סיפור אישי. גם לפרקי חייהם המאוחרים של קציני לשכה 06 יש חלק בכך. זלינגר והופשטטר הלכו לעולמם בראשית שנות השבעים. לס חי בגרמניה. במשך השנים גם העיתונות מיעטה לחזור אליהם. סרט תיעודי נעשה רק ב-2013.¹⁴³ ללשכה 06 לא נמצא מי שיכתוב לה "הבית ברחוב גריבלדי" משלה, כזה שיעורר עניין ציבורי, אולי אף יגיע לבית המשפט ויעורר עניין מחדש.¹⁴⁴ לא נכתבו לא ביוגרפיה על איש מראשיה וגם לא מחקר בלעדי על פועלה או על אנשיה. "נסיון למצוא ולסכם את עבודת לשכה 06 במלואה יביא לכתיבת ספר עב כרס", קיווה המפקד זלינגר ב-1962;¹⁴⁵ לאחרונה פרסמה יחידת המורשת של משטרת ישראל ספר בנושא לשכה 06,¹⁴⁶ ובכך תוקן עוול במורשת המשטרה פנימה, אולם טרם בוצע תיעוד

140. HANNAH ARENDT, EICHMANN IN JERUSALEM – A REPORT ON THE BANALITY OF EVIL (1963)

141. נובוגרוצקי ובר-אילן "ראיון עם מיכאל גולדמן-גלעד", לעיל ה"ש 50.

142. האוזנר משפט אייכמן בירושלים, לעיל ה"ש 4, בעמ' 283.

143. לשכה 06 (יואב הלוי במאי 2013).

144. פנינה להב "עושים היסטוריה, אל תשאלו" זמנים 98, 58 (2007).

145. זלינגר "לשכה 06", לעיל ה"ש 24, בעמ' 8.

146. המי לשכה 06, לעיל ה"ש 19.

ממצה של עבודת לשכה 06, אליו ייחל זלינגר. מאמר זה מספק מבט היסטורי לעולמה של הלשכה, בתקווה כי הוא יפתח את הצוהר למחקר נוסף שיטיל אור על פועלה.